Lietas arhīva Nr. CA-0104-18/7
ECLI:LV:ZAT:2018:0207.C31280716.1.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas Republikas vārdā**
Jelgavā 2018.gada 7.februārī

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese D.Baltā,
tiesneši M.Terjuhana, A.Sniedzītis
ar sekretāri E.Ahmedčiku

-

piedaloties prasītājai /pers. B/, prasītājas pilnvarotajam pārstāvim advokātam Egīlam Radziņam, atbildētājas /pers. C/ pilnvarotajiem pārstāvjiem advokātam Aivaram Blūmiņam, zvērināta advokāta Laura Rasnača palīdzei /pers. D/, atbildētājiem /pers. E/ un /pers. F/,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu /pers. B/ prasībā pret /pers. C/, /pers. E/ un /pers. F/ par testamenta daļas atzīšanu par spēkā neesošu, testamenta iztulkošanu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Dobeles rajona tiesas 2017.gada 8.maija spriedumu.

**Aprakstošā daļa**

Prasītāja/pers. B/ 2016.gada 8.augustā iesniedza Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā prasības pieteikumu pret atbildētāju /pers. C/, tagad /Uzvārds/, /pers. E/ un /pers. F/ par testamenta daļas atzīšanu par spēkā neesošu, testamenta iztulkošanu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs/ir ierakstīts nekustamais īpašums /adrese/, kadastra numurs /kadastra numurs/(turpmāk — nekustamais īpašums vai īpašums), kas sastāv no zemesgabala 956 $m^2$ platībā un uz tā esošas dzīvojamās ēkas, īpašniece /pers. I/.

Dzīvojamā ēka, kas atrodas ekspluatācijā kopš 1937.gada, sastāv no sešām telpu grupām:

1) dzīvokļa telpu grupa 001 51,4 $m^2$ platībā (turpmāk - telpa Nr.1), kas atrodas 1.stāvā;

2) tirdzniecības telpu grupa 002 64,7 $m^2$ platībā (turpmāk - telpa Nr.2), kas atrodas 1.stāvā;

3) dzīvokļa telpu grupa 003 31 $m^2$ platībā (turpmāk - telpa Nr.3), kas atrodas 2.stāvā;

4) dzīvokļa telpu grupa 004 82,1 $m^2$ platībā (turpmāk - telpa Nr.4), kas atrodas 2.stāvā;

5) koplietošanas telpu grupa 901 (kāpņu telpa un kāpņu laukums) 17,8 $m^2$ platībā, kas atrodas 1.stāvā;

6) koplietošanas telpu grupa 902 (pagraba telpas) 64,3 $m^2$ platībā, kas atrodas 1.stāvā.

Dzīvojamās ēkas kopējā platība ir 311,3 $m^2$, kuru sastāda telpu Nr.1 - Nr.4 kopējā platība 229,2 $m^2$ un koplietošanas telpu platība 82,1 $m^2$.

/datums/pie notāres Dainas Roskošas, piedaloties lieciniekiem /pers. J/ un /pers. K/, tika taisīts testamenta akts, kas ierakstīts aktu un apliecinājumu reģistrā ar Nr./numurs A/ (turpmāk testaments /numurs A/), kurā testatore /pers. I/ novēlēja visu savu mantu, tostarp sev piederošo nekustamo īpašumu līdzīgās daļās meitai /pers. B/ un mazmeitai /pers. C/, nosakot, ka nekustamo īpašumu pēc tā mantošanas nedrīkst pārdot vai citādi atsavināt, atdāvināt, ieķīlāt, mainīt, iznomāt vai izīrēt bez testatores laulātā /pers. F/ rakstiskas piekrišanas.

/datums/pie notāres Ilzes Pilsētnieces tika taisīts jauns testamenta akts, kas ierakstīts aktu un apliecinājumu reģistrā ar Nr./numurs B/ (turpmāk — testaments /numurs B/), ar kuru /pers. I/ atcēla testamentu /numurs A/ un izteica savu pēdējo gribu, novēlot nekustamo īpašumu /adrese/ prasītājai kā meitai un atbildētājai kā mazmeitai - katrai 1/2 domājamo daļu. Turklāt visa pārējā testatorei piederošā manta tika novēlēta mazmeitai.

Testamentā /numurs B/ /pers. I/ izteica gribu, nosakot, ka prasītājas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodota nekustamā īpašuma sastāvā esošās dzīvojamās mājas telpa Nr.1, kas atrodas 1.stāvā, un telpa Nr.3, kas atrodas 2.stāvā. Savukārt atbildētājas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā - dzīvojamās mājas telpa Nr.2, kas atrodas 1.stāvā, un telpa Nr.4, kas atrodas 2.stāvā.

Vienlaikus testamentā kā obligāts nosacījums tika minēts, ka prasītājai ir jānodrošina ne tikai savam dzīvesbiedram /pers. E/ telpu Nr.1 un Nr.3 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu - dzīvokļa tiesību, bet arī jānodrošina arī savam tēvam un testatores laulātajam /pers. F/ telpas Nr.4 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu - dzīvokļa tiesību.

Testatore /pers. I/ mirusi /miršanas datums/.

/datums/ prasītāja iesniedza notāram Aigaram Kaupem mantošanas iesniegumu par /pers. I/ atstātā mantojuma pieņemšanu pēc likuma.

/datums/ atbildētāja /pers. C/ iesniedza notāram Aigaram Kaupem mantošanas iesniegumu par pēdējās gribas rīkojuma akta nolasīšanu, izsludināšanu, mantojuma pieņemšanu un testamenta /numurs B/ atzīšanu par likumīgā spēkā stājušos.

/datums/notārs Aigars Kaupe ir taisījis Apliecību par testamenta nolasīšanu, piedaloties prasītājai un atbildētājam /pers. E/.

Ņemot vērā prasītājas izteiktos iebildumus par testamenta /numurs B/ pretrunīgo saturu, notārs Apliecībā par testamenta nolasīšanu norādīja, ka mantiniekiem ir tiesības līdz 2016.gada 20.augustam apstrīdēt testamenta /numurs B/ spēkā esamību.

Prasītāja par testamentu izteica šādus iebildumus:

- prasītājai novēlētā domājamā daļa no īpašuma ar nosacījumu, ka lietošanā paliek telpa Nr.1 un telpa Nr.3, kuru kopējā platība faktiski ir mazāka par pusi no nekustamā īpašuma;

- prasītājai ir pienākums nodrošināt testatores laulātajam /pers. F/ lietot telpu Nr.4 bez atlīdzības līdz viņa mūža galam, taču šī telpa nodota lietošanā atbildētājai.

Tādējādi prasītājai, neesot minētai telpai viņas lietošanā, nebūs iespējams nodrošināt šī nosacījuma izpildi par telpas Nr.4 lietošanas tiesību

nodrošināšanu /pers. F/.

Testamenta /numurs B/ pielikumā ir pievienots ēkas plāns, kur prasītājai lietošanā nodotamās telpas iezīmētas rozā krāsā, atbildētājai lietošanā nodotamās telpas iezīmētas dzeltenā krāsā. Prasītājai lietošanā faktiski tiek nodota mazāka dzīvojamās ēkas daļa, nekā atbildētājai. No būves tehniskās inventarizācijas lietas materiāliem redzams, ka telpu Nr.1 un Nr.3, kuras novēlētas prasītājai, kopējā platība ir 82,4 $m^2$, savukārt telpu Nr.2 un Nr.4, kuras novēlētas atbildētājai, kopējā platība ir 146,8 $m^2$.

Tādējādi prasītājai no kopējās platības ir novēlēti 35,95 %, bet atbildētājai - 64,04 %.

Līdz ar to šādi noteikta lietošanas kārtība nekādā veidā nav samērojama ar novēlēto domājamo daļu lielumu, jo pie šāda domājamo daļu sadalījuma arī lietošanā nodotamo telpu kopējai platībai būtu jābūt līdzīgai. Sekojoši šāda īpašuma lietošanas kārtības noteikšana testamentā /numurs B/ ir pretrunā ar Civillikuma 1070.panta pirmajā daļā noteikto, saskaņā ar kuru lietošana ir samērojama ar atsevišķo domājamo daļu lielumu.

Ja ņemtu vērā noteikto lietošanas kārtību, prasītājai visas saistības, kas attiecas uz īpašumu (apsaimniekošanas un uzturēšanas izdevumi, nekustamā īpašuma nodokļu maksājumi) būtu jāizpilda un maksājumi jāveic 1/2 domājamās daļas no īpašuma apmērā, taču tiesības uz īpašumu būtu izlietojamas mazākā apmērā — atbilstoši lietošanā nodotajām īpašuma telpām.

Prasītāja pastāvīgi dzīvo dzīvojamā mājā, savukārt atbildētāja dzīvo citā dzīvesvietā.

Līdz ar to šāda noteikta īpašuma lietošanas kārtība attiecībā pret īpašumā nodotamajām daļām, atstājot prasītājas atsevišķā lietošanā mazāko daļu no īpašuma, kuru tā pastāvīgi lieto, ir nesamērīga, tiesiski neiespējama un neatbilstoša Civillikuma 1070.panta pirmajai daļai. Turklāt prasītājai nav iespējams nodrošināt testamentā /numurs B/ minētajām personām telpu lietošanu, kas nav nodotas viņas lietošanā un apsaimniekošanā.

Līdz ar to prasītāja uzskata, ka saskaņā ar Civillikuma 587.pantu testamentā /numurs B/ noteiktā nekustamā īpašuma lietošanas kārtība, kas ir noteikta pretēji Civillikuma 1070.panta pirmajai daļai, nav jāievēro un atzīstama par spēkā neesošu. Turklāt atbilstoši Civillikuma 591.pantam nav izpildāmi visi tie testamenta nosacījumi, kas attiecināmi uz nekustamā īpašuma lietošanas kārtības noteikšanu.

Saskaņā ar Civillikuma 784.pantu testamentu var atzīt par spēkā neesošu arī tikai dažās atsevišķās daļās. Šādos apstākļos prasītāja ceļ prasību tiesā par testamenta /numurs B/ atzīšanu par spēkā neesošu daļā par nekustamā īpašuma lietošanas kārtību.

Testatore abos testamentos izteikusi gribu novēlot nekustamo īpašumu prasītājai un atbildētājai līdzīgās daļās. Līdz ar to attiecībā uz to, ka testatore ir vēlējusies nodot nekustamo īpašumu prasītājai un atbildētājai katrai 1/2 domājamās daļas apmērā, šaubas nepastāv.

Vienlaicīgi atzīstams, ka tiesiski ir testatores novēlējumi /pers. F/ un /pers. E/ lietot dzīvojamās mājas telpas. Taču neviennozīmīgi ir tas, ka pienākums nodrošināt šīs tiesības ir uzlikts tikai prasītājai.

Šādos apstākļos ir nepieciešams testamenta /numurs B/ iztulkojums, ievērojot testatores gribu, ciktāl tas nav pretrunā ar Civillikumā noteikto kopīpašuma lietošanas kārtības regulējumu, jo, lai varētu izpildīt testatores gribu attiecībā uz /pers. F/ un /pers. E/ novēlētajām telpu lietošanas tiesībām, ir nepieciešams noteikt likumam atbilstošu kopīpašuma lietošanas kārtību starp prasītāju un atbildētāju.

Līdz ar to prasītāja uzskata, ka, tiesai iztulkojot testamenta /numurs B/ saturu, būtu nosakāma nekustamā īpašuma lietošanas kārtība.

Ievērojot Civillikuma 635.pantu, testamenta noteikumi ir iztulkojami par labu prasītājai kā pirmās šķiras mantinieci un lejupējai, kura šobrīd arī lieto un apsaimnieko dzīvojamās mājas daļu.

Prasītājas mērķis ar celto prasību ir nodrošināt vienīgi taisnīgu un likumam atbilstošu dzīvojamās ēkas telpu lietošanu samērīgi ar prasītājai un atbildētājai īpašumā novēlētajām nekustamā īpašuma domājamām daļām.

Šādos apstākļos nekustamā īpašuma valdījuma, apsaimniekošanas un lietošanas kārtība ir nosakāma atbilstoši prasītājai un atbildētājai īpašumā novēlētajām kopīpašuma daļām, tādējādi, ka prasītājas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodotas dzīvojamās ēkas pirmā stāva telpas Nr.1 un Nr.2 pavisam 116,1 $m^2$ platībā, un atbildētājai dzīvojamās ēkas otrā stāva telpas telpa Nr.3 un Nr.4 pavisam 113,1 $m^2$ platībā. Šāda lietošanas kārtība ir samērīga un faktiski atbilst novēlētajām īpašuma domājamām daļām.

Turklāt būtu saglabājami un atzīstami par saistošiem pārējie testamentā iekļautie nosacījumi, tostarp par lietošanas tiesību nodrošināšanu testatores laulātajam un prasītājas tēvam /pers. F/ un prasītājas dzīvesbiedram /pers. E/. Tādējādi arī tiktu nodrošināta taisnīga lietošanas kārtība, jo prasītājai un atbildētājai lietošanā nonāktu puse no dzīvojamās mājas telpām.

Ir iespējams nodrošināt /pers. F/ un /pers. E/ lietošanas tiesības tādējādi, ka prasītāja nodrošina /pers. E/ prasītājas lietošanā nodotās telpas Nr.1 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu — dzīvokļa tiesību. Savukārt atbildētāja, ievērojot testatores gribu, nodrošina /pers. F/ atbildētājas lietošanā nodotās telpas Nr.4 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu — dzīvokļa tiesību.

Pamatojoties arī uz Civillikuma 418., 419., 587., 591., 632., 634.-636.pantu, 637.panta pirmo daļu, 794.panta pirmo un otro daļu, 1510.pantu, prasības pieteikumā izvirzīti prasījumi:

1. atzīt par spēkā neesošu pie zvērinātas notāres Ilzes Pilsētnieces /datums/taisīto testamenta, reģistrēts aktu un apliecinājumu reģistrā ar Nr./numurs B/, par mantojuma atstājējas /pers. I/ mantu daļā par nekustamā īpašuma /adrese/, kadastra numurs /kadastra numurs/, lietošanas kārtības noteikšanu starp /pers. C/ un /pers. B/;

2. iztulkot testamentu /numurs B/ par mantojuma atstājējas /pers. I/ mantu daļā par nekustamā īpašuma lietošanas kārtību un noteikt nekustamā īpašuma /adrese/, kadastra numurs /kadastra numurs/, valdījuma, apsaimniekošanas un lietošanas kārtību, saskaņā ar kuru:

/pers. B/ atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodotas nekustamā īpašuma sastāvā esošās dzīvojamās ēkas ar kadastra apzīmējumu /numurs/pirmā stāva telpu grupa 001 un telpu grupa 002 - pavisam 116,1 $m^2$ platībā, uzliekot pienākumu /pers. B/ nodrošināt /pers. E/ minētās dzīvojamās mājas telpu grupas 001 (dzīvokļa Nr.1) 51,4 $m^2$ platībā, kas testamentam pievienotajā pirmā stāva plānā apzīmēta ar "1" (iezīmēta rozā krāsā), mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu — dzīvokļa tiesību;

/pers. C/ atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodotas nekustamā īpašuma sastāvā esošās dzīvojamās ēkas ar kadastra apzīmējumu /numurs/otrā stāva telpu grupa 003 un telpu grupa 004 - pavisam 113,10 $m^2$ platībā, uzliekot pienākumu /pers. C/ nodrošināt /pers. F/, minētās dzīvojamās mājas otrā stāva telpu grupas 004 (dzīvokļa Nr.4) 82,10 $m^2$ platībā, kas testamentam pievienotajā otrā stāva plānā apzīmēta ar "4" (iezīmēta dzeltenā krāsā), mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu — dzīvokļa tiesību;

3. piedzīt no atbildētājiem visus tiesāšanās izdevumus.

2016.gada 30.augustā tiesā saņemti atbildētāja /pers. E/ paskaidrojumi, kuros norādīts, ka pret celto prasību nav iebildumu, jo uzskata to par pamatotu (*lietas 49.-51.lapa*).

2016.gada 31.augustā saņemti atbildētājas /pers. C/ paskaidrojumi, kuros norādīts, ka celto prasību neatzīst turpmāk minēto argumentu dēļ (*lietas 52.-56.lapa*).

No apstrīdētā testamenta nepārprotami un skaidri secināma /pers. I/ griba.

Prasītājas pozīcija par testamentā noteikto īpašuma valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā nodotajām telpām ir atzīstama kā kļūdaina. Līdz ar to šajā sakarā izvirzītais prasījums atzīstams kā nepamatots. Gadījumos, kad Civillikuma 1070.panta pirmā daļa tiek piemērota, dalītajai lietošanai nodotās daļas platība ne vienmēr ir noteicošā un dalītās lietošanas noteikšana nebūt neizpaužas kā matemātiska lietas kopējās platības saskaitīšana, jo ņemama vērā arī kopējās lietas vai attiecīgās daļas (sastāvdaļas) raksturs, izmantošanas mērķis, saimnieciskā nozīme, ienesīgums un citi apstākļi (*sk. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakses apkopojums. Kopīpašums. Rīga: 2011, 34.-35.1pp.; A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.lpp.*).

Dzīvojamās ēkas stāvā esošās četras telpas nekā citādāk praktiski nemaz nebija iespējams sadalīt, ņemot vērā, ka telpu Nr.1 un Nr.3, kurās testatores dzīves laikā un vēl joprojām pastāvīgi uzturas prasītāja, pati prasītāja ir apvienojusi, starp tām izbūvējot kāpnes.

Kritiku neiztur arī prasības pieteikumā paustais arguments par to, ka testamentā /numurs B/ ietvertais atsevišķai lietošanai nodoto telpu sadalījums neļaujot prasītājai izpildīt uzlikto nosacījumu par labu tēvam /pers. F/. No minētā nosacījuma formulējuma prasītājas pienākums saprotams ne vairāk un ne mazāk kā pienākums prasītājai zemesgrāmatā viņam par labu nostiprināt personālservitūtu. Atbilstoši Civillikuma 1068.panta otrajai daļai kopīpašums ar lietu tiesībām (konkrētajā gadījumā - personālservitūtu) var tikt apgrūtināts tikai ar visu kopīpašnieku piekrišanu. Ievērojot, ka telpa Nr.4 nav atsevišķs īpašuma objekts, konkrētā dzīvokļa tiesība apgrūtina visu nekustamo īpašumu (*G.Višņakovs, K.Balodis. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 128.lpp.*), kura kopīpašnieces atbilstoši testamentam ir prasītāja un atbildētāja. Tas savukārt nozīmē, ka dzīvokļa tiesības ierakstīšanai uz telpu Nr.4 ir nepieciešama arī prasītājas piekrišana, turklāt fakts, ka attiecīgā telpa nav nodota prasītājas atsevišķā lietošanā, nekādā veidā netraucē prasītājai ne sniegt minēto piekrišanu, ne attiecīgi nodrošināt konkrētā apgrūtinājuma ierakstīšanu zemesgrāmatā. Paskaidrojot, kāpēc bezatlīdzības lietojuma tiesības ir uzlikts vienīgi prasītājai, jāmin prasītājas nespēja saprasties gan ar viņas vecākiem, gan meitu. Atbildētāja ir dzīvojusi kopā ar saviem vecvecākiem dzīvojamās ēkas telpā Nr.4. Kopš 2014.gada prasītājas agresīvās un neieciešigās attieksmes dēļ atbildētāja savā agrākajā dzīvesvietā vairs pastāvīgi neuzturas. Līdz ar to testamenta sastādīšanas brīdī testatorei nevarēja būt šaubas par to, ka atbildētāja no savas puses darīs visu nepieciešamo, lai izpildītu testatores gribu un nodrošinātu dzīvokļa tiesības reģistrēšanu gan par labu savam vectēvam /pers. F/, gan – /pers. E/, toties šādas pamatotas šaubas testatorei bija attiecībā uz prasītāju.

Prasījums no atbildētājiem piedzīt par labu prasītājai tiesāšanās izdevumus ir uzskatāms par nepamatotu. Vērā ņemams, ka ne jau atbildētāja ir sastādījusi it kā pretrunīgo testamentu. Prasības pieteikumā lūgtā testamenta iztulkošana nav darbība, ko atbildētāja pati būtu tiesīga veikt. Prasītāja nemaz nav vērsusies pie atbildētājas ar lūgumu minēto jautājumu atrisināt ārpustiesas ceļā, tādēļ pieņēmums, ka atbildētāja pati būtu izraisījusi prasītājai nepieciešamību griezties tiesā, lietā ir pilnībā izslēdzams.

2016.gada 31.augustā saņemti atbildētāja /pers. F/ paskaidrojumi (*lietas 59.lapa*), kuros norādīts, ka viņš piekrīt savas sievas /pers. I/ /datums/sastādītā testamenta saturam. Atbildētājs ir pensionārs un nepiekrīt prasībai apmaksāt meitas ierosinātās tiesas izdevumus. Pēc namīpašuma atgūšanas abi ar sievu piekrita, ka meita /pers. B/ apdzīvo telpas Nr.1 un Nr.3, ko viņa 1995.gadā apvienojusi, izbūvējot kāpnes.

Ar Dobeles rajona tiesas 2017.gada 8.maija spriedumu prasība tika noraidīta.

No notāra Aigara Kaupes /datums/Apliecības par testamenta nolasīšanu pirmās instances tiesa nodibinājusi, ka /datums//pers. I/ ir taisījusi testamentu, ar kuru testatore sev piederošo nekustamo īpašumu /adrese/ novēlējusi līdzīgās daļās savai meitai /pers. B/ un mazmeitai /pers. C/.

Tiesa nodibinājusi, ka publisko testamentu /numurs A/ apliecinājusi zvērināta notāre Daina Roskoša, ka /datums/testatore /pers. I/ taisījusi publisko testamentu /numurs B/, ko apliecinājusi zvērināta notāre Ilze Pilsētniece.

Atsaucoties uz Civillikuma 418., 419.pantu – vispārīgiem noteikumiem par testamentu, pirmās instances tiesa secinājusi, ka testatore, taisot /datums/publisku testamentu, ir atcēlusi /datums/taisīto testamentu atbilstoši Civillikuma 794.pantā noteiktajam. Līdz ar to tiesa norādījusi, ka ņemama vērā testatores izteiktā pēdējā griba ar testamentu /numurs B/ .

Tiesa atzinusi, ka darījumā par kādu ir atzīstams testaments, ir izteikta griba, un atbilstoši Civillikuma 1504., 1505.pantam par kritērijiem tiesisku darījumu iztulkošanai likums paredz, ka, tulkojot darījumu, ir jāņem vērā darījuma dalībnieka griba. Tiesa atsaukusies uz analogu atzinumu, kas iekļauts Augstākās tiesas 2005.gada 14.decembra spriedumā Nr.SKC-760, kurā ir norādīts, ka uz testamentu kā vienpusēju darījumu ir attiecināmi Civillikuma noteikumi par gribas īstumu un darījumu spēkā neesamību.

Pirmās instances tiesa uzskatījusi, ka testamentā ietvertie noteikumi atspoguļo /pers. I/ pēdējo gribu, kas pēc iespējas jāievēro, atbilstoši Civillikuma 1504.pantam cieši pieturoties pie testamenta teksta un tajā ietverto vārdu nozīmes, un tās sagrozīšana, pieskaņojot testamenta saturu, nav pieļaujama. Pretējā gadījumā zustu testamenta kā tiesību institūta jēga — kas sevī ietver testatora tiesības pašam izvēlēties to, kā un kam pēc viņa nāves tiks izmantota tā dzīves laikā piederējusī manta.

Tiesa norādījusi, ka lietā nav pamata veikt testamenta iztulkošanu, jo testaments un tajā izteiktā griba ir skaidri formulēti, testamenta tekstā nav saskatāmas ne pretrunas, ne iemesli, kuru dēļ kāds no nosacījumiem būtu atzīstams par neizpildāmu vai spēkā neesošu.

Pirmās instances tiesa atsaukusies uz juridiskā literatūrā norādīto, ka Civillikuma 1070.panta pirmā daļa nav imperatīva norma (*A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā dala. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.1pp.*), kas nozīmē, ka konkrētajā tiesiskajā darījumā testatore bija tiesīga paredzēt regulējumu, kas atšķiras no Civillikuma 1070.panta pirmajā daļā noteiktā, un šādā gadījumā testamentā ietvertajiem noteikumiem piešķirama priekšroka pār likuma regulējumu.

Turklāt tiesa atsaukusies uz tiesību doktrīnā atzīto, ka situācijā, kad starp kopīpašniekiem nodibināta kopējās lietas dalīta lietošana, kas neatbilst katra kopīpašnieka domājamās daļas lielumam, tas pats par sevi nekādā veidā neietekmē katra kopīpašnieka domājamās daļas lielumu (*A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā dala. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.-263.1pp.*).

Pirmās instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 632.pantu, kas noteic, ka *pēdējās gribas rīkojumu iztulkošanai piemērojami vispārējie noteikumi tiesisko darījumu iztulkošanai* (...), atsaucoties uz Civillikuma 1504.pantu, kas noteic, ka *darījumu iztulkojot jāskatās uz darījumā lietoto vārdu nozīmi, un ja tie divējādi saprotami, tad tie cieši jāievēro, ja vien nepierāda, ka tie nesaskan ar dalībnieka gribu* , norādījusi, ka ir ieguvusi pilnīgu pārliecību, ka /datums//pers. I/ testaments izteic viņas gribu pilnīgi skaidri un saprotami.

Ievērojot Civillikuma 633.pantu, kurā noteikts, ka *gadījumā, ja testamentā atrod neskaidrus, divdomīgus un neveikli lietotus izteicienus, tad tie iztulkojami saskaņā ar šķietamām testatora domām, pie kam sevišķi jāievēro viņa attiecības pret mantinieku, kā arī viņa parastais domu un runas veids*, ievērojot Civillikuma 634.pantu, kurā noteikts, *ka visi rīkojumi, kas nerunā pretim likumam un veselam prātam, jāiztulko tādā kārtā, lai testaments pēc iespējas paliktu spēkā*, pirmās instances tiesa norādījusi, ka neatrod, ka /pers. I/ savā /datums/testamentā būtu izteikusies neskaidri vai divdomīgi un ka kāda tiesību norma aizliegtu /pers. I/ rīkoties ar savu mantu tā, kā viņa to uzskata par atbilstošu un pareizu. Tiesa secinājusi, ka prasītājas vēlme ar tiesas spriedumu faktiski panākt testamenta, kas sastādīts /datums/, atzīšanu par spēkā esošu, ir pretēja testamenta institūta principam un Civillikuma 794.panta nosacījumiem.

Tiesa norādījusi, ka nav pamata lemt par jaunas lietošanas kārtības noteikšanu, jo lietošanas kārtība ir noteikta ar testamentu.

Tiesa izvērtējusi piedzenamos no prasītājas tiesāšanās izdevumus.

Par minēto spriedumu prasītāja /pers. B/ iesniegusi apelācijas sūdzību, kurā norāda, ka pārsūdzēto spriedumu uzskata par nepamatotu un pārsūdz to pilnā apmērā turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

- Tiesa nav vērtējusi testamentā /numurs B/ ietverto nosacījumu atbilstību likumam, kā arī atstājusi bez ievērības prasītājas iebildumus par tajā ietverto nosacījumu prettiesiskumu.

Saskaņā ar Civillikuma 600.pantu pēdējās gribas rīkojumus var aprobežot arī ar nosacījumiem un uzlikumiem. Taču pastāv likumā noteikti izņēmumi.

Civillikuma 587.pants paredz, ka mantiniekam nav jāievēro fiziski vai tiesiski neiespējami, kā arī nepareizi, netikumīgi un citādi neatļauti nosacījumi. Civillikuma 785.pants paredz, ka pretlikumīgi rīkojumi nav spēkā un viss, kas testamentā ir pretlikumīgs, notāram ir jāsaskaņo ar likumiem. Šajā gadījumā zvērināts notārs ir nolasījis testamentus, bet vienlaikus atzinis, ka testamentā /numurs B/ ir ietverti divi savstarpēji pretrunīgi noteikumi: no vienas puses, īpašuma tiesība, kā pilnīgas varas tiesība pār lietu, kas ietver tiesības un saistības, piešķirta mantiniecēm vienādās daļās, bet, no otras puses, šī īpašuma tiesība ierobežota ar lietošanas tiesību uz reālu īpašuma daļu, kuras apmērs acīmredzami neatbilst katram līdzmantiniekam īpašumā piešķirtam domājamo daļu apmēram.

Neskatoties, ka notārs nav izmantojis savas Civillikuma 785.pantā noteiktās tiesības, tas neliedz prasītājai apstrīdēt likumam neatbilstošu testamentu atbilstoši Civillikuma 636.pantam.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka testatora griba ir ievērojama un ar testamentu testamentārajam mantiniekam var uzlikt par pienākumu ievērot testamentā paredzētos nosacījumus tiktāl, ciktāl tie ir faktiski un tiesiski iespējami, t.i., ciktāl tie atbilst likuma prasībām.

Tiesa nav ņēmusi vērā un nav atspēkojusi argumentus par to, ka testamentā atsevišķi nosacījumi, t.i., dzīvojamās mājas lietošanas kārtība, neatbilst likuma prasībām.

- Testamentā ietvertā dzīvojamās mājas lietošanas kārtība ir atzīstama par spēkā neesošu, jo ir pretrunā ar Civillikuma 878.panta pirmo daļu.

Kā norādīts juridiskajā literatūrā, komentējot Civillikuma 636.pantu, testamentu var apstrīdēt ne tikai tad, kad tas visumā vai daļā neatbilst mantojuma tiesību noteikumiem, bet arī tad, ja tas neatbilst ģimenes tiesību, lietu tiesību un saistību tiesību noteikumiem *(sk. R.Krauze, Z.Gencs. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Rīga: Mans īpašums, 1997, 178.lpp.).*

Saskaņā ar Civillikuma 878.panta pirmo daļu *viena un tā pati lieta nevar vienā un tajā pašā laikā atrasties vairāku personu valdījumā tā, ka katra no viņām valda visu šo lietu.* Vienas un tās pašas telpas ar testamentu ir nodotas lietojumā un lietošanā dažādām personām. Atbilstoši Civillikuma 587.pantam šāds nosacījums tiesiski nav iespējams, kā arī faktiski nav nodrošināms. Tiesa spriedumā šim nosacījumam par personālservitūta nodibināšanu kopsakarā ar dzīvojamās mājas lietošanas kārtības noteikšanu savu vērtējumu vispār nav devusi.

Tiesību teorijā ir atzīts, ka ir būtiski nejaukt lietošanas tiesību ar lietojuma tiesību jēdzienus, kā arī nepieļaut, ka lietošanas tiesības pārtop par lietojuma tiesībām. Lietojuma tiesība ir sevišķs lietu tiesību paveids, bet lietošanas tiesības pieder pie saistību tiesībām. Lietošanas tiesības var tikt nodotas ar līgumiem, pie kuriem pieskaitāms arī lietošanas kārtības līgums. Jāņem vērā, ka lietošanas kārtības līgumā kopīpašnieki vienojas par to, kādā veidā katrs no tiem realizēs savas tiesības uz kopīgu lietu, nosakot savstarpējās uzvedības noteikumus kopīpašumā, nevis nododot kādas lietu tiesības. Ar lietošanas kārtības līgumu netiek nodotas vai piešķirtas lietu tiesības, bet gan tiek nodibināta jauna saistību tiesība *(sk. Virko E. Zemesgrāmatu pieejamība un ticamība (II). 15.04.2008. Jurista vārds Nr. 15 (520).).*

Konkrētajā gadījuma no testamenta satura redzams, ko atzinusi arī tiesa, ka testatore ir noteikusi dzīvojamās ēkas lietošanas kārtību, nodibinot ar testamentu jaunu saistību starp prasītāju un atbildētāju. Testatorei nebija tiesības to darīt, jo pašiem kopīpašniekiem ir jānodibina savstarpējās tiesiskās attiecības, slēdzot nekustamā īpašuma lietošanas kārtības līgumu, kas paredz virkni savstarpējas tiesības un pienākumus, nevis tikai nosaka katra kopīpašnieka lietošanas tiesības uz konkrētam nekustamā īpašuma telpām.

Līdz ar to prasītāja uzskata, ka ar testamentu var noteikt vienīgi lietojuma tiesības, kas ir lietu tiesība, nevis nodibināt starp iespējamajiem kopīpašniekiem jaunu saistību, nosakot nekustamā īpašuma lietošanas kārtību. Ievērojot Civillikuma 1402.pantā noteikto, testaments nav patstāvīgs saistību rašanās pamats.

Prasītāja neapstrīd to, ka viņai jāizpilda testamentā noteiktais pienākums - nodrošināt /pers. E/ telpas Nr.1 un Nr.3 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības jeb dzīvokļa tiesību. Saskaņā ar Civillikuma 1227.pantu dzīvokļa tiesība ir lietu tiesība lietot par dzīvokli svešu māju. Nodrošinot šī nosacījuma izpildi, /pers. E/ būs tiesības lietot telpas Nr.1 un Nr.3, bet prasītājai nebūs realizējamas atsevišķas lietošanas tiesības uz šīm telpām, kā norādījusi testatore. Secināms, ka testamenta noteikumi neatbilst Civillikuma 878.panta pirmajai daļai, kas ir imperatīva norma, un civiltiesisko attiecību dalībniekiem to ir pienākums ievērot. Tādējādi, kaut arī prasītājai novēlēta 1/2 domājamā daļa no dzīvojamās ēkas un noteiktas prasītājai atsevišķas lietošanas tiesības uz telpu Nr.1 un Nr.3, prasītāja kā dzīvojamās mājas kopīpašniece vispār nevarētu realizēt savas atsevišķās lietošanas tiesības uz nevienu no dzīvojamā ēkā esošajām telpām. Līdz ar to pat gadījumā, ja izpildītu pilnībā visus testamentā ietvertos nosacījumus, jebkurā gadījumā netiktu ievērota testatores griba - nodot prasītājas atsevišķā valdījumā un lietošanā dzīvojamās mājas telpu Nr.1 un Nr.3.

Šādos apstākļos prasītāja uzskata, ka testamentā noteiktā dzīvojamās mājas lietošanas kārtība pamatojoties uz Civillikuma 587.pantu ir atzīstama par prettiesisku un spēkā neesošu, jo ir pretēja Civillikuma 878.panta pirmajai daļai. Turklāt atbilstoši Civillikuma 591.pantam nav arī faktiski izpildāmi visi tie testamenta nosacījumi, kas attiecināmi uz nekustamā īpašuma lietošanas kārtības noteikšanu.

- Testamentā ietvertā dzīvojamās mājas lietošanas kārtība ir atzīstama par spēkā neesošu, jo ir pretrunā arī ar Civillikuma 1070.panta pirmo daļu.

Nepastāv šaubas par to, ka testatores griba ir bijusi novēlēt prasītājai un atbildētājai katrai 1/2 domājamo daļu no nekustamā īpašuma, kas tādējādi atbilstoši Civillikuma 1067.panta pirmajai daļai atrastos prasītājas un atbildētājas kopīpašumā.

Prasītājai no telpu kopējās platības ir novēlēti tikai 35,95 %, bet atbildētājai - 64,04 %. Šādi noteikta īpašuma lietošanas kārtība nekādā veidā nav samērojama ar novēlēto domājamo daļu lielumu, jo pie šāda daļu sadalījuma arī lietošanā nododamo telpu kopējai platībai būtu jābūt līdzīgai. Sekojoši šāda īpašuma lietošanas kārtības noteikšana testamentā ir pretrunā ar Civillikuma 1070.panta pirmajā daļā noteikto, saskaņā ar kuru lietošana ir samērojama ar atsevišķo domājamo daļu lielumu.

Ja ņemtu vērā noteikto īpašuma lietošanas kārtību, prasītājai visas saistības, kas attiecas uz nekustamo īpašumu būtu jāizpilda un maksājumi jāveic ½ domājamās daļas no īpašuma apmērā, taču tiesības uz īpašumu būtu izlietojamas mazākā apmērā - atbilstoši lietošanā nodotajām telpām. Prasītāja pastāvīgi dzīvo dzīvojamā ēkā, savukārt atbildētāja dzīvo citā dzīvesvietā. Līdz ar to šāda noteikta īpašuma lietošanas kārtība ir nesamērīga, tiesiski neiespējama un neatbilstoša Civillikuma 1070.panta pirmajai daļai. Turklāt prasītājai nav iespējams nodrošināt testamentā minētajām personām lietojuma tiesības uz dzīvojamās mājas telpām, kas nav nodotas viņas lietošanā un apsaimniekošanā.

Nenoliedzami kopīpašniekiem, ja abi tam piekrīt un par to savstarpēji vienojas, ņemot vērā kopīpašnieku īpašus apsvērumus, ir tiesības ar nekustamā īpašuma lietošanas kārtības līgumu noteikt citādu nekustamā īpašuma lietošanas kārtību, kas nav samērojama ar katram kopīpašniekam piederošo domājamo daļu lielumu. Taču šajā gadījumā testatore ar testamentu bez kopīpašnieku piekrišanas ir nodibinājusi šādu lietošanas kārtību jeb

saistību tiesību, kas neatbilst Civillikuma 1070.panta pirmās daļas noteikumiem.

Saskaņā ar Civillikuma 784.pantu prasītāja ceļ prasību tiesā par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu daļā par nekustamā īpašuma lietošanas kārtību.

- Saskaņā ar Civillikuma 633.pantu nesaprotami testamenta noteikumi uzskatāmi par neesošiem, taču vienlaikus jāņem vērā, ka visi testamenta noteikumi ir iztulkojami, ņemot vērā testatora gribu.

Prasītāja uzskata, ka šajā gadījumā tiesai ir tiesības veikt testamenta iztulkojumu, ievērojot testatores gribu, ciktāl tas nav pretrunā ar Civillikumā noteikto regulējumu.

Ievērojot Civillikuma 632. un 634.pantu, 1510.pantu, prasītāja uzskata, ka tiesa, iztulkojot testamenta saturu, kā arī procesuālās ekonomijas nolūkā, var noteikt nekustamā īpašuma lietošanas kārtību, lai pusēm nebūtu jāceļ tiesā jauna prasība par lietošanas kārtības noteikšanu, gadījumā, ja puses nespēs par to vienoties ārpustiesas kārtībā.

Ievērojot Civillikuma 635.pantā, 404.panta l.punktā noteikto, par pirmās šķiras mantinieci un lejupējo, kurai būtu tiesības mantot arī pēc likuma, uzskatāma vienīgi prasītāja. Līdz ar to testamenta noteikumi ir iztulkojami par labu prasītājai, kā testatores tuvākajai lejupējai mantiniecei, kura šobrīd arī lieto un apsaimnieko dzīvojamās mājas daļu.

No prasības pieteikumam pievienotas būves tehniskās inventarizācijas lietas redzams, ka dzīvojamā ēkā izbūvētas kāpnes, savienojot 1.stāva telpas ar 2.stāva telpām, kas, iespējams, ir bijis par pamatu kļūdainajam testamenta noteikumam, nosakot dzīvojamās mājas lietošanas kārtību, kas neatbilst likuma prasībām. Taču, ņemot vērā, ka šī pārbūve ir veikta bez nepieciešamās būvatļaujas, tad prasītāja tāpat kā /pers. E/ uzskata, ka tiesiskā kārtā dzīvojamo ēku iespējams lietot tikai tādā kārtībā, kā tas norādīts prasības pieteikumā, t.i., nododot prasītājas lietošanā dzīvojamās ēkas visas 1.stāva telpas, bet atbildētājas lietošanā - dzīvojamās ēkas visas 2.stāva telpas.

Prasītājas ieskatā nekustamā īpašuma valdījuma, apsaimniekošanas un lietošanas kārtība ir nosakāma atbilstoši prasītājai un atbildētājai īpašumā novēlētajām kopīpašuma daļām, tādējādi, ka prasītājas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodotas dzīvojamās ēkas pirmā stāva telpas Nr.1 un Nr.2, pavisam 116,1 $m^2$ platībā, un atbildētājai - dzīvojamās ēkas otrā stāva telpas Nr.3 un Nr.4, pavisam 113,1 $m^2$ platībā. Šāda īpašuma lietošanas kārtība ir samērīga un faktiski atbilst prasītājai un atbildētājai īpašumā novēlētajām īpašuma domājamām daļām.

Atbildētāju/pers. F/ un /pers. E/ lietojuma tiesības iespējams nodrošināt tādējādi, ka prasītāja nodrošina /pers. E/ viņas lietošanā nodotās dzīvojamās ēkas telpas Nr.1 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, atbildētajam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu - dzīvokļa tiesību. Savukārt atbildētāja, ievērojot testatores gribu, nodrošina /pers. F/ atbildētājas lietošanā nodotās otra stāva telpas Nr.4 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu - dzīvokļa tiesību.

Testamenta daļas atzīšana par spēkā neesošu un tā iztulkošana ir divi patstāvīgi prasījumi. Līdz ar to gadījumā, ja tiesa uzskatītu, ka apmierināma tikai prasība daļā par testamenta daļas atzīšanu par spēkā neesošu, tas neskartu ne /pers. E/, ne /pers. F/ intereses, kā arī tas neliegtu prasītājai un atbildētājai vienoties par visa nekustamā īpašuma (ne tikai dzīvojamās ēkas) lietošanas kārtību.

Atbildētājs/pers. E/ paskaidrojumos norādījis, ka uzskata prasītājas apelācijas sūdzību par pamatotu (*lietas 120.-121.lapa*). Atbildētāja ieskatā nevar būt tāda situācija, ka, uzdodot viņam ar testamentu novēlētās – mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības uz dzīvojamās ēkas telpu Nr.1 un telpu Nr.3, prasītāja kā mantiniece negūst nekādu mantisku labumu. Šāda testamentā noteiktā lietošanas kārtība ir prettiesiska, jo viņam piešķirtās tiesības sakrīt ar prasītājai kā mantiniecei noteikto dzīvojamās ēkas atsevišķu lietošanas tiesību. Neiebilst, ja testamentā noteiktā dzīvojamās ēkas lietošanas kārtība starp prasītāju un atbildētāju tiek atzīta par spēkā neesošu, nosakot viņam telpas Nr.1 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības.

Atbildētāja/pers. C/ paskaidrojumos norādījusi (*lietas 123.-128.lapa*), ka apelācijas sūdzību uzskata par nepamatotu sekojošu iemeslu dēļ.

Lietā nav pamata veikt testamenta iztulkošanu, jo tajā izteiktā griba ir skaidri formulēti, un testamenta tekstā nav saskatāmas ne pretrunas, ne iemesli, kuru dēļ kāds no nosacījumiem būtu atzīstams par neizpildāmu vai spēkā neesošu.

Pretēju viedokli apelācijas sūdzības iesniedzēja cenšas pamatot, atsaucoties un Civillikuma 587.pantu, 878.panta pirmo daļu un 1070.panta pirmo daļu, tomēr ne minētās tiesību normas, ne sūdzībā izklāstītie argumenti nedod pamatu prasības atzīšanai par apmierināmu.

Nepieciešamību piemērot minēto Civillikuma 587.pantu prasītāja it kā saskata faktā, ka testamentā esot ietverti divi savstarpēji pretrunīgi noteikumi - no vienas puses, īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu prasītājai un atbildētājai piešķirtas vienādās daļās, no otras puses, minētā īpašuma tiesība ir ierobežota ar lietošanas tiesību uz reālu īpašuma daļu, kuras apmērs acīmredzami neatbilst katram līdzmantiniekam īpašumā piešķirtam domājamo daļu apmēram. Ar šo pašu apstākli tiek pamatota arī atsauce uz Civillikuma 1070.panta pirmo daļu.

Pretruna norādītajā apstāklī nav saskatāma. Pirmkārt, Civillikuma 1070.panta pirmā daļa nav imperatīva norma (*A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.lpp.*), kas nozīmē, ka konkrētajā tiesiskajā darījumā (testamentā) testatore bija tiesīga paredzēt regulējumu, kas atšķiras no Civillikuma 1070.panta pirmajā daļā noteiktā, un šādā gadījumā testamentā ietvertajiem noteikumiem piešķirama priekšroka pār likuma regulējumu. Turklāt, kā atzīts tiesību doktrīnā, situācijā, kad starp, kopīpašniekiem nodibināta kopējās lietas dalīta lietošana, kas neatbilst katra kopīpašnieka domājamās daļas lielumam, tas pats par sevi "nekādā veidā neietekmē katra kopīpašnieka domājamās daļas lielumu" *(A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.-263.lpp.*). Līdz ar to arī apelācijas sūdzībā paustais apgalvojums par pretrunas pastāvēšanu testamentā atzīstams kā nepamatots. Arī apelācijas sūdzībā ir atzīts, ka ir pieļaujama atkāpšanās no Civillikuma 1070.panta pirmās daļas. Otrkārt, gadījumos, kad Civillikuma 1070.panta pirmā daļa tiek piemērota, dalītajai lietošanai nodotās daļas platība ne vienmēr ir noteicošā un dalītās lietošanas noteikšana nebūt neizpaužas kā matemātiska lietas kopējās platības saskaitīšana, jo ņemams vērā arī kopējās lietas vai attiecīgās daļas (sastāvdaļas) raksturs, izmantošanas mērķis, saimnieciskā nozīme, ienesīgums un citi apstākļi (*sk.: Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakses apkopojums. Kopīpašums. Rīga: 2011, 34.-35.lpp.; A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.lpp.*) Minētā kontekstā būtiski uzsvērt, ka būtībā dzīvojamās ēkas esošās četras telpas nekā citādāk praktiski nemaz nebija iespējams sadalīt, ņemot vērā, ka telpu Nr.1 un Nr.3, kurās testatores dzīves laikā un vēl joprojām pastāvīgi uzturas prasītāja, pati prasītāja ir apvienojusi, starp tām izbūvējot kāpnes. Savukārt apelācijas sūdzībā ietvertais apgalvojums, ka, ņemot vērā, ka kāpnes ir tikušas izbūvētas bez būvatļaujas, tiesiskā kārtā dzīvojamo ēku iespējams lietot tikai tādā kārtībā, kādu norādījusi prasītāja, neiztur kritiku kaut vai no tā viedokļa vien, ka šo "prettiesisko" situāciju ir radījusi prasītāja pati, turklāt nekas lietā neliecina par to, ka ar prasītājas gādību izbūvētās kāpnes nevarētu tikt legalizētas normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā.

Nepamatots apgalvojums, ka testatore neesot bijusi tiesīga noteikt nekustamā īpašuma lietošanas kārtību, tādējādi starp prasītāju un atbildētāju nodibinot jaunu saistību. Vienīgais apelācijas sūdzībā atrodamais pamatojums šādam prasītājas apgalvojumam ir atsauce uz Civillikuma 1402.pantu. No minētās tiesību normas prasītāja izdara secinājumu, ka testaments nevar būt patstāvīgs saistību rašanās pamats. Ņemot vērā, ka testaments kā vienpusējs darījums arī ietilpst Civillikuma 1402.pantā ietvertajā darījuma jēdzienā (*sk. Krauze R. Gencs Z. Civillikuma komentāri: Mantojuma tiesības. Rīga: Mans īpašums, 1997, 48.lpp.; Autoru kolektīvs K.Torgana vispārīgā zinātniskā redakcijā. Latvijas Republikas*

*Civillikuma komentāri: Saistību tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000,19.1pp.*), šāds prasītājas secinājums nav saprotams.

Testamentā atspoguļotais lietošanas tiesību dalījums būtībā nostiprina situāciju, kas pastāvējusi jau vairāk nekā 20 gadus. Savukārt sūdzībā ietvertā norāde uz faktu par dzīvesvietām konkrētajos apstākļos ir vērtējama kā, mazākais, ciniska, ņemot vērā, ka tieši prasītājas agresīvā un neiecietīgā attieksme pret atbildētāju ir iemesls, kāpēc kopš 2014.gada atbildētāja vairs neuzturas savā dzīvesvietā.

Prasītāja, atsaucoties uz Civillikuma 878.panta pirmo daļu, saskata pārkāpumu apstāklī, ka ar testamentu prasītājas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodotas tās pašas telpas, attiecībā uz kurām prasītājai ir jānodrošina mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības /pers. E/, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu - dzīvokļa tiesību.

Pirmkārt, prasītāja uz Civillikuma 878.panta pirmo daļu un nepieļaujamību uz vienām un tām pašām telpām noteikt gan lietošanas tiesības, gan lietojuma tiesības nav atsaukusies. Prasītāja ir cēlusi prasību par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu daļā, ar kuru noteikta īpašuma lietošanas kārtība starp prasītāju un atbildētāju. Fakts, ka prasītāja pēkšņi atsaucas uz tiesību normu, kas attiecināma uz iespējamu kolīziju starp prasītājas lietošanas tiesībām un /pers. E/ lietojuma tiesību, nav vērtējama nekā citādi kā vien prasības pamata grozīšana. Tomēr saskaņā ar Civilprocesa likuma 74.panta trešās daļas 3.punktu prasītāja bija tiesīga rakstveidā grozīt prasības pamatu tikai līdz brīdim, iekams netika uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Turklāt Civilprocesa likuma 418.panta pirmā daļa noteic, ka apelācijas sūdzībā nedrīkst grozīt prasības priekšmetu vai pamatu, ietvert jaunus prasījumus, kas nav celti pirmās instances tiesā.

Otrkārt, prasītājas neapmierinātību ar apstākli, ka saskaņā ar testamentu dzīvojamās ēkas telpa Nr.1 un Nr.3 ir piešķirta prasītājas atsevišķā lietošanā un tai pašā laikā prasītājai /pers. E/ uz šīm telpām jānodrošina mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, nav situācija, kuras pamatā būtu lietošanas tiesību dalījums starp prasītāju un atbildētāju. Respektīvi, lai novērstu Civillikuma 878.panta pirmajai daļai pretējo situāciju, kad prasītājas lietošanas tiesības ierobežo /pers. E/ lietojuma tiesības, prasītājai būtu bijis jālūdz atcelt tai uzliktais pienākums attiecībā uz telpu Nr.1 un Nr.3 par labu /pers. E/ nostiprināt dzīvokļa tiesību, nevis jālūdz atcelt ar testamentu noteiktais lietošanas tiesību dalījums starp prasītāju un atbildētāju.

Treškārt, pat ja prasītājas argumentācija minētajā daļā tiktu vērtēta, būtu secināms, ka lietā nav pamata runāt par diviem savstarpēji konkurējošiem valdījumiem, jo /pers. E/ testamentā paredzētā dzīvokļa tiesība rada nevis valdījumu, bet gan turējumu *"tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī tam būtu tiesība turēt to savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju" (sk. Rozenfelds J. Lietu tiesības. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2000, 45.1pp.).*

Ceturtkārt, sūdzībā vairākās vietās prasītāja nonāk pretrunā pati ar sevi. Viena no pretrunām saskatāma apstāklī, ka testamentā nodibinātā kārtība, atbilstoši kurai uz konkrētu telpu vienai personai ir lietošanas, bet citai - lietojuma tiesības, ir pretēja likumam (Civillikuma 878.panta pirmajai daļai), taču tai pašā laikā tiek lūgts, lai testaments tiek iztulkots tādējādi, ka uz vienu no prasītājai lietošanā piešķirtajām telpām tiktu nodrošināta arī lietojuma tiesība /pers. E/. Tāpat pretruna saskatāma faktā, ka, no vienas puses, prasītāja neapstrīd noteikto pienākumu /pers. E/, no otras puses, lūdz tiesu prasītājas atsevišķā lietošanā nodot telpu Nr.1 un Nr.2, uzliekot prasītājai par pienākumu attiecībā uz telpu Nr.1 /pers. E/ nodrošināt mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, savukārt atbildētājas atsevišķā lietošanā nodot telpu Nr.3 un Nr.4, uzliekot atbildētājai par pienākumu attiecībā uz telpu Nr.4 /pers. F/ nodrošināt mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības. Vadoties no minētā lūguma, rodas jautājums - kas notiktu ar testamentā paredzētajām /pers. E/ tiesībām uz mūža bezatlīdzības lietojumu attiecībā uz telpu Nr.3.

Atbildētāja/pers. C/ apelācijas sūdzībā lūdz prasību noraidīt un no prasītājas piedzīt tiesāšanās izdevumus.

Atbildētājs/pers. F/ paskaidrojumos par prasītājas apelācijas sūdzību norādījis, ka meitas /pers. B/ celto prasību neatzīst, uztur pirmajā instancē sniegtos paskaidrojumus (*lietas 130.lapa*).

Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 8.augusta lēmumu ierosināta apelācijas tiesvedība, noliekot lietas izskatīšanu tiesas sēdē (*lietas 132.lapa*).

2018.gada 19.janvārī lietā saņemta prasītājas atsauksme par atbildētājas /pers. C/ paskaidrojumiem par apelācijas sūdzību (*lietas 134.-137.lapa*).

Tiesas sēdē prasītāja /pers. B/ prasību, apelācijas sūdzību uzturēja, tāpat prasītājas pilnvarotais pārstāvis advokāts Egīls Radziņš prasību, apelācijas sūdzību uzturēja un sniedza paskaidrojumus atbilstoši prasības pieteikumā, apelācijas sūdzībā norādītajiem apstākļiem un argumentiem.

Tiesas sēdē atbildētājas /pers. C/ pilnvarotie pārstāvji advokāts Aivars Blūmiņš, advokāta palīdze /pers. D/ prasību, apelācijas sūdzību neatzina atbilstoši lietā iesniegtajiem paskaidrojumiem.

Tiesas sēdē atbildētājs /pers. E/ prasību, apelācijas sūdzību atzina par pamatotām, savukārt atbildētājs /pers. F/ prasītājas prasību, apelācijas sūdzību neatzina.

**Motīvu daļa**

Izvērtējot lietas dalībnieku paskaidrojumus, pārbaudot lietas materiālus un pamatojoties uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā, Civillietu tiesas kolēģija secina, ka celtā prasība noraidāma.

Kā izriet no Civilprocesa likuma 426.panta pirmās daļas, tad lietas izskatīšanas robežas apelācijas instances tiesā ir nosakāmas pēc uzturētā prasības pieteikuma pret atbildētājiem, pārsūdzētā sprieduma, atkarībā no apelācijas sūdzību satura.

Ņemot vērā, ka prasītāja pārsūdzējusi pirmās instances tiesas spriedumu pilnībā, celtā prasība apelācijas instances tiesā izskatāma pēc būtības pilnā apjomā.

Īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /adrese/, kadastra numurs /kadastra numurs/, kas sastāv no zemesgabala 956 $m^2$ un uz tā esošās dzīvojamās ēkas ar kadastra apzīmējumu /numurs/, nostiprinātas /pers. I/ ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2004.gada 17.decembra lēmumu pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas 2004.gada 25.februāra spriedumu civillietā Nr.C04329503, Rīgas pilsētas Tautas deputātu padomes 1990.gada 19.oktobra lēmumu Nr.236, LR MP 1990.gada 22.decembra rīkojumu Nr.243-r (*lietas 16.-17.lapa*).

Lietā iesniegta būves tehniskās inventarizācijas lietas kopija (*lietas 18.-26.lapa*), no kuras redzama apkopotā informācija par dzīvojamo ēku kā būvi ar kadastra apzīmējumu /numurs/: divi stāvi; būves kopējā platība – 311,3 $m^2$; telpu grupu skaits – 6; dzīvokļu skaits – 3 ar kopējo platība – 164,5 $m^2$; nedzīvojamo telpu platība – 82,5 $m^2$; telpa Nr.1 (telpu grupas numurs 001), telpa Nr.3 (telpu grupas numurs 003), telpa Nr.4 (telpu grupas numurs 004) – dzīvokļa telpu grupa; telpa Nr.2 (telpu grupas numurs 002) – nedzīvojamā iekštelpa.

Kā izriet no lietas dalībnieku paskaidrojumiem, tad prasītāja /pers. B/ apdzīvo telpu Nr.1 un Nr.3, ko viņa 1995.gadā apvienojusi, izbūvējot kāpnes, savukārt atbildētāja /pers. C/ ir dzīvojusi kopā ar saviem vecvecākiem dzīvojamās ēkas telpā Nr.4, bet kopš 2014.gada atbildētāja savā agrākajā dzīvesvietā vairs pastāvīgi neuzturas. Telpā Nr.2 atrodas veikals.

Nav strīda, ka kopā ar prasītāju viņas lietošanā nodotās telpas lieto arī atbildētājs /pers. E/.

Kā izriet no Civillikuma 927.panta, tad tiesības rīkoties ar sev piederošo īpašumu ietver arī tiesības taisīt pēdējās gribas rīkojumu.

/pers. I/ /datums/pie Rīgas apgabaltiesas zvērinātas notāres Ilzes Pilsētnieces taisījusi testamentu, reģistrētu aktu un apliecinājumu reģistrā ar Nr./numurs B/, ar kuru izteikusi savu pēdējo gribu (*lietas 34.-37.lapa*), vienlaicīgi atceļot savu /datums/taisīto testamentu, kas apliecināts pie Rīgas apgabaltiesas zvērinātas notāres Dainas Roskošas ar reģistrācijas Nr./numurs A/ (*lietas 32.-33.lapa*).

Minētā testamentā /numurs B/ izteikta šāda /pers. I/ griba:

" 1. man piederošo nekustamo īpašumu /adrese/, kadastra numurs /kadastra numurs/, Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījums Nr./numurs/, novēlu savai meitai /pers. B/, personas kods: /personas kods/, un savai mazmeitai /pers. C/, personas kods: /personas kods/, katrai ½ (vienas otrās) domājamās daļas apmērā, nosakot ka:

- manas meitas /pers. B/ atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodota nekustamā īpašuma sastāvā esošās dzīvojamās mājas ar kadastra apzīmējumu /numurs/telpa (dzīvoklis) Nr.1, kas šim aktam pievienotajā 1.stāva plānā apzīmēta ar "*1*" (iezīmēta rozā krāsā), un telpa (dzīvoklis) Nr.3, kas šim aktam pievienotajā 2.stāva plānā apzīmēta ar "*3*" (iezīmēta rozā krāsā), ar obligātu nosacījumu, ka /pers. B/ ir jānodrošina /pers. E/, personas kods: /personas kods/, minēto telpu mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu – dzīvokļa tiesību,

- manas mazmeitas /pers. C/ atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā tiek nodots nekustamā īpašuma sastāvā esošās dzīvojamās mājas ar kadastra apzīmējumu /numurs/telpa (dzīvoklis) Nr.2, kas šim aktam pievienotajā 1.stāva plānā apzīmēta ar "*1*" (iezīmēta dzeltenā krāsā), un telpa (dzīvoklis) Nr.4, kas šim aktam pievienotajā 2.stāva plānā apzīmēta ar "*4*" (iezīmēta dzeltenā krāsā), ar obligātu nosacījumu, ka /pers. B/ jānodrošina manam laulātajam /pers. F/, personas kods: /personas kods/, telpas "*4*" mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības, viņam par labu zemesgrāmatā nostiprinot personālservitūtu – dzīvokļa tiesību;

2. visu citu mantu, lai tā atrastos kur atrazdamās un būtu kāda būdama, ieskaitot nekustamos īpašumus, kustamo mantu, skaidras un bezskaidras naudas līdzekļus, noguldījumus, vērtspapīrus, kapitāla daļas, akcijas un visu citu mantu un tiesības, kas man manā nāves brīdī piederēs un uz ko man pēc likuma būs tiesības, kā arī visu to, ko es nākotnē varētu iegūt, novēlu mazmeitai /pers. C/, personas kods: /personas kods/."

/pers. I/ mirusi /miršanas datums/, pēc kuras nāves atklājies mantojums.

Pusēm nav strīda, ka prasītāja /pers. B/ ir mantojuma atstājējas meita – pirmās šķiras, pirmās pakāpes mantiniece, atbildētāja /pers. C/ ir mantojuma atstājējas mazmeita – pirmās šķiras, otrās pakāpes mantiniece, atbildētājs /pers. F/ ir mantojuma atstājējas laulātais – neatraidāmais mantinieks.

Prasītāja/pers. B/ 2016.gada 18.aprīlī iesniedza Rīgas apgabaltiesas zvērinātam notāram Aigaram Kaupem mantošanas iesniegumu ar lūgumu izsludināt mantojuma atklāšanos un apstiprināt viņu mantojuma tiesības uz mātes /pers. I/ atstāto mantojumu pēc likuma (*lietas 27.-28.lapa*).

2016.gada 20.aprīlī laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" izsludināta mantojuma atklāšanās (*lietas 29.lapa*).

2016.gada 26.aprīlī /pers. C/ iesniedza Rīgas apgabaltiesas zvērinātam notāram Aigaram Kaupem iesniegumu par /pers. I/ pēdējās gribas rīkojuma akta nolasīšanu, izsludināšanu, mantojuma pieņemšanu un pēdējās gribas rīkojuma akta atzīšanu par stājušos likumīgā spēkā (*lietas 31.lapa*).

Atbildētājs/pers. F/ mantojuma tiesībās uz mantojuma neatņemamo daļu nav pieteicies.

2016.gada 28.aprīlī laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" izsludināta /pers. I/ testamenta nolasīšana (*lietas 30.lapa*).

Rīgas apgabaltiesas zvērināts notārs Aigars Kaupe /datums/sastādījis Apliecību par testamenta nolasīšanu (*lietas 31.-43.lapa*), kurā apliecinājis, ka /datums/nolasījis mirušās /pers. I/ publisko testamentu /numurs A/ un publisko testamentu /numurs B/, un paskaidrojis par mantinieku tiesībām apstrīdēt testamentu līdz izsludināšanas termiņa beigām – 2016.gada 20.augustam.

Izvērtējot testamenta saturu, Civillietu tiesas kolēģija secina, ka ar minēto testamentu prasītājai /pers. B/ novēlēta atsevišķa mantojuma priekšmeta – nekustamā īpašuma ½ domājamā daļa, un šādu novēlējumu atbilstoši Civillikuma 500.pantam sauc par legātu.

Kā izriet no Civillikuma 633., 634.panta, tad testaments nevar stāties spēkā, ja tas satur nesaprotamus izteicienus un rodas pamatotas šaubas par testatora nodomu, vai ja tajā ietvertais pēdējās gribas rīkojums ir pretrunā ar likumu un veselo saprātu. Civillikuma 785.pants paredz, ka testaments, kurā visi rīkojumi ir pretlikumīgi vai nesaprotami, pats par sevi nav spēkā.

Civillikuma 587.pants paredz, ka *fiziski vai tiesiski neiespējami, kā arī nepareizi, netikumīgi un citādi neatļauti nosacījumi - pēdējie tomēr tikai tad, ja tie izteikti apstiprinošā formā - nav jāievēro, bet pats rīkojums ir spēkā.*

Izvērtējot apstrīdētā testamenta saturu, atzīstams, ka tas satur saprotamus izteicienus un nerodas šaubas par testatores nodomu.

Testamentāro mantinieku starpā nav vienprātības jautājumā par testamentā /numurs B/ dzīvojamā ēkā telpu lietošanas kārtības noteikšanu ar obligāto nosacījumu attiecībā pret novēlētajām daļām.

Atsaucoties uz Civillikuma 878.panta pirmo daļu, kas noteic, ka *viena un tā pati lieta nevar vienā un tajā pašā laikā atrasties vairāku personu valdījumā tā, ka katra no viņām valda visu šo lietu*, apelācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka testamenta nosacījums - nodot vienas un tās pašas telpas gan lietošanā, gan lietojumā dažādām personām, atbilstoši Civillikuma 587.pantam tiesiski nav iespējams un faktiski nav nodrošināms.

Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka prasītājas atsaukšanās uz Civillikuma 878.panta pirmo daļu ir kļūdaina. Tas, ka minētā tiesību normā ir paredzēts, ka viena un tā pati lieta vienā laikā var atrasties vairāku personu valdījumā tikai domājamās daļās, pie kam tādā gadījumā kopīpašnieki ar kopīgo mantu drīkst rīkoties tikai ar visu pārējo kopīpašnieku piekrišanu, pretējā gadījumā jāmaksā zaudējumi pārējiem kopīpašniekiem, ir atzīts Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1939.gada 26.maija spriedumā 1939/37 (*sk. Senāta Civilā kasācijas departamenta 1939.gada spriedumi. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, 1940, 46.lpp.*). Lai gan Senāta izskatītajā lietā bija citi apstākļi, taču Civillikuma 878.panta skaidrojums konkrētā lietā izmantojams.

Līdz ar to attiecībā uz nosacījumiem par personālservitūtu nodibināšanu kopsakarā ar dzīvojamās ēkas lietošanas kārtības noteikšanu, norādāms, ka atbildētājs /pers. E/ ir pielaižams pie dzīvojamā ēkā nodoto telpu koplietošanas ar prasītāju domājamā pusē, bet /pers. F/ ar atbildētāju, nevis ievedami valdījumā, atņemot to īpašniekiem. Šajā sakarā ir pamatots atbildētājas paskaidrojumos norādītais arguments, ka lietā nav pamata runāt par diviem savstarpēji konkurējošiem valdījumiem, jo atbildētājam /pers. E/ tāpat kā /pers. F/ testamentā paredzētā dzīvokļa tiesība rada nevis valdījumu, bet gan turējumu *(sk. Rozenfelds J. Lietu tiesības. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2000, 45.1pp.)*.

Prasītājas pārmetums pirmās instances tiesai, ka tā nav devusi vērtējumu nosacījumam par personālservitūta nodibināšanu kopsakarā ar dzīvojamās mājas lietošanas kārtības noteikšanu atbilstoši Civillikuma 878.panta pirmajai daļai, ir nevietā, jo prasītāja uz Civillikuma 878.panta pirmo daļu un nepieļaujamību vienām un tām pašam telpām noteikt gan lietošanas tiesības, gan lietojuma tiesības pirmajā instancē nav atsaukusies.

Civillietu tiesas kolēģija pievienojas atbildētājas argumentiem, ka nepamatots ir prasītājas apgalvojums, atsaucoties uz Civillikuma 1402.pantā noteikto, ka ar testamentu var noteikt vienīgi lietojuma tiesības, kas ir lietu tiesība, nevis nodibināt starp iespējamiem kopīpašniekiem jaunu saistību, nosakot nekustamā īpašuma lietošanas kārtību.

Kā izriet no Civillikuma 1402.panta satura, tajā nosaukti trīs saistību tiesību rašanās pamati, t.sk. tiesisks darījums. Lietā nav strīda, ka testaments kā vienpusējs darījums ietilpst Civillikuma 1402.pantā ietvertajā darījuma jēdzienā.

Jau Augstākā tiesa 2007.gada 24.oktobra spriedumā lietā Nr.SKC-703/2007 atzina, ka kopējās lietas dalītu lietošanu var noteikt ar līgumu vai tiesas spriedumu, situācijā, kad kopīpašnieki nevar vienoties par dalītas lietošanas kārtību, to, pamatojoties uz attiecīgu prasību, nosaka tiesa.

Ņemot vērā testatores īpašuma tiesību absolūto, neierobežoto raksturu, konkrētā situācijā kopējās lietas dalīta lietošana noteikta ar vienpusēju līgumu – testamentu (Civillikuma 418.pants). Turklāt Civillikums paredz, ka īpašums pēc privātas gribas var būt dažādi aprobežots (Civillikuma 928., 1036.pants).

Konkrēti arī Civillikuma 600.pants paredz, ka *pēdējās gribas rīkojumus var aprobežot nevien ar nosacījumiem un termiņiem, bet arī citādi, un proti, ar uzlikumiem, lietošanas ierobežojumiem, kā arī uzliekot pienākumu atdot to, kas saņemts, citai personai, vai tā vietā izdarīt kādu darbību.* Minētās tiesību normas komentāros norādīts, ka šis pants paplašina nosacījumu jēdziena saturu, ietverot tajos dažādus citus testamentā norādītus uzdevumus, mantojumā saņemtās mantas lietošanas ierobežojumus par labu citām personām u.tml. Tiem piešķirams nosacījumu spēks, ja vien tie neierobežo mantinieka (legatāra) personiskās tiesības vai nav pretrunā ar vispārējiem nosacījumiem spēkā neesamības gadījumā (CL 587.p.) (*sk. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Sastādījuši: R.Krauze (382.-654.p.) un Z.Gencs (655.-840.p.). – R.: Mans īpašums, 1997, 157.lpp.)*.

Prasītāja neapstrīd legāta piešķiršanas prasītājai un atbildētājai līdzīgās daļās tiesiskumu, bet uzskata, ka ar testamentu noteiktā dzīvojamā ēkā telpu lietošanas kārtība - prasītājai nododot atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā telpas Nr.1 un Nr.3, kuras viņa faktiski jau lieto kopā ar atbildētāju /pers. E/, nav samērojama ar novēlēto daļu lielumu, respektīvi šāda lietošanas kārtība neatbilst Civillikuma 1070.panta pirmajai daļai, kas prasītajai nav jāievēro un atzīstama par spēkā neesošu saskaņā ar Civillikuma 587.pantu.

Civillikuma 1070.panta pirmā daļa noteic, ka *kopējās lietas dalīta lietošana pielaižama tikai tad, kad šo lietu var dalīt, bet arī šajā gadījumā lietošana samērojama ar atsevišķo daļu lielumu.* No minētās tiesību normas izriet, ka ar kopējas lietas dalītu lietošanu saprotama iespēja noteikt norobežotas lietas daļas, kas atrodas katra kopīpašnieka individuālā valdījumā un lietošanā.

Civillietu tiesas kolēģija pievienojas atbildētājas paskaidrojumos un pirmās instances tiesas spriedumā norādītajai atziņai, kas pausta juridiskajā literatūrā, ka Civillikuma 1070.panta pirmā daļa nav imperatīva norma (*A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262.lpp.*). Arī judikatūrā atzīts, ka minētā norma nav imperatīva norma, t.i., kopīpašnieki var vienoties par kopējas lietas dalītu lietošanu, kas neatbilst katra kopīpašnieka domājamās daļas lielumam, to var noteikt arī ar tiesas spriedumu (*sk., piem., Augstākās tiesas 2007.gada 14.februāra spriedums lietā Nr.SKC-63*).

Ņemot vērā konkrētās apstākļus, dažos dzīves gadījumos izveidojas situācija, kad nav iespējams noteikt lietošanas kārtību pilnīgi precīzi atbilstoši katra kopīpašnieka īpašumā esošās daļas lielumam, tāpēc tiesu praksē ir akceptēts risinājums, nododot kopīpašnieku lietošanā konkrētas telpas vai platības ar atkāpēm no matemātiski precīzas īpašuma daļu attiecības.

Ņemot vērā Civillikuma 927.pantu un iepriekš minēto, secināms, ka konkrētajā tiesiskajā darījumā testatore bija tiesīga noteikt tādu kopējās lietas dalītu lietošanu, kas neatbilst katra kopīpašnieka domājamās daļas lielumam.

Šādos apstākļos nav pamata secināt, ka testatores noteiktā prasītājai un atbildētājai dzīvojamā ēkā telpu lietošanas kārtība neatbilst likumam.

Ar lietas materiāliem nodibināts, ka dzīvojamās ēkas telpu N.1., Nr.2., Nr.3. un Nr.4 kopējā platība ir 229,20 $m^2$, no kuriem prasītājai pienākas 1/2 domājamā daļa, tas ir 114,6 $m^2$. Ar testamentu prasītājas lietošanā noteikts nodot 82,40 $m^2$, kas ir par 32,20 $m^2$ mazāk nekā viņai pienākas. Kā redzams no informācijas par būvi un plāniem, tad prasītājai nodotas divas dzīvokļu telpu grupas - telpa Nr.1 un Nr.3 ar kopējo platību 82,40 $m^2$ savukārt atbildētājai nodota viena dzīvokļa telpu grupa - telpa Nr.4 ar platību 82,10 $m^2$. Telpa Nr.2, kas nodota atbildētājai, ir nedzīvojamā iekštelpa 64,7 $m^2$ platībā, un kā paskaidroja atbildētājs /pers. F/ un atbildētājas /pers. C/ pārstāvji, šajā nedzīvojamā iekštelpā ir veikals, no kā ienākumus guva testatore ar laulāto.

Civillietu tiesas kolēģija uzskata, izvērtējot lietas dalībnieku paskaidrojumus, ka testatore, nosakot nodot dzīvojamā ēkā no četrām telpu grupām prasītājas lietošanā platību, kas ir par 32,20 $m^2$ mazāka nekā viņai pienākas pēc novēlētās daļas lieluma, ne tikai vadījusies no konkrēto telpu platībām, kuras prasītāja un atbildētāja faktiski aizņēma un aizņem, bet ņēmusi arī vērā lietošanā nodoto telpu sadalījuma atbilstību pēc testamentāro mantinieču telpu izmantošanas mērķa, rakstura, fakta, ka prasītāja 1995.gadā telpas Nr.1 un Nr.3 apvienojusi, izbūvējot kāpnes, un pēc iespējas samērojot tās ar legātā novēlētajām domājamām daļām, ievērojot arī laulātā intereses saglabāt lietojuma tiesības uz telpu Nr.4 un iespēju ar mazmeitas palīdzību gūt papildus ienākumus no telpas Nr.2 iznomāšanas.

Līdz ar nodibinātiem apstākļiem nav pamata secināt, ka pārkāpti Civillikuma 1070.panta pirmās daļas noteikumi un ka nekustamā īpašuma lietošanas tiesību novēlējums noteiktā kārtībā nav realizējams, secīgi nav pamata piemērot Civillikuma 785.panta noteikumus.

Tā kā testamentārās mantošanas gadījumā mantinieku iecelšana un mantas sadalīšana starp tiem ir atkarīga tikai un vienīgi no mantojuma atstājēja gribas, prasītājai jāievēro testamentā noteiktā dzīvojamās ēkas telpu lietošanas kārtība. Līdz ar to nav pamata lemt par jaunas lietošanas kārtības noteikšanu.

Norādāms, ka ar testamentā dzīvojamās ēkas lietošanas kārtības noteikšanu kopīpašums neizbeidzas, tāpat kā neizbeidzas arī likumā noteiktās kopīpašnieku tiesības un pienākumi attiecībā uz kopējo lietu. Līdz ar to lietā nav pamata uzskatīt, ka ar kopīpašnieku lietošanā nodoto telpu platību neatbilstību pēc novēlētās daļas lieluma būtu aizskartas kāda kopīpašnieka tiesības, kā tas ir kopīpašuma reālas sadales gadījumā.

Prasītāja atzinusi, ka tiesiski ir testatores novēlējumi /pers. F/ un /pers. E/ lietot dzīvojamā ēkā telpas, taču prasītāja uzskata par neizpildāmu obligāto nosacījumu viņai nodrošināt atbildētājam /pers. F/ telpas Nr.4 mūža bezatlīdzības lietojuma tiesības uz atbildētājas atsevišķā valdījumā, apsaimniekošanā un lietošanā nodotām telpām. Šajā sakarā prasītājas ieskatā ir nepieciešams testamenta iztulkojums, ievērojot testatores gribu, ciktāl tas nav pretrunā ar Civillikuma noteikto kopīpašuma lietošanas kārtības regulējumu.

Atbilstoši Civillikuma 531.pantam *legātu pieņemot legātārs uzņemas visus ar legātu saistītos apgrūtinājumus un nastas, [..]*. Apgrūtinājumi un nastas visos gadījumos kopā ar legāta priekšmetu pāriet uz legātāru un legātāram jāpilda visas no apgrūtinājumiem un nastām izrietošas saistības (*sk. Civillikuma komentāri. Mantojuma tiesības. Sastādījuši: R.Krauze (382.-654.p.) un Z.Gencs (655.-840.p.). – R.: Mans īpašums, 1997, 127.lpp.)*.

Ņemot vērā atbildētājas /pers. C/ pārstāvju un atbildētāja /pers. F/ paskaidrojumos norādītos apstākļus par prasītājas nespēju saprasties ar atbildētāju un saviem vecākiem, ko prasītāja lietā nav noliegusi, no testamentā obligātā nosacījuma formulējuma ir saprotams, ka prasītājas pienākums zemesgrāmatā /pers. F/ par labu nostiprināt personālservitūtu, ievērojot Civillikuma 1068.panta otro daļu. Līdz ar to minētais nosacījums prasītājai realizējams.

Tā kā viss /pers. I/ pēdējās gribas rīkojums ir saprotams un nav pretējs likumam, prasība ir noraidāma kā nepierādīta, secīgi notāram ir pamats taisīt notariālo aktu par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīgā spēkā.

Civillietu tiesas kolēģija secina, ka pirmās instances tiesa ir pareizi piemērojusi tiesību normas, kā rezultātā taisījusi pamatotu spriedumu par prasības noraidīšanu, un objektīvi secinot, ka prasītājas vēlme ir faktiski ar spriedumu panākt testatores /datums/testamenta atzīšanu par spēkā esošu.

Ņemot vērā, ka prasītājas prasība noraidāma, nav pamata no atbildētājiem piedzīt tiesas izdevumus prasītājas labā.

Atbildētājai/pers. C/ radušies ar lietas vešanu saistītie izdevumi 2788,51 *euro* apmērā (*lietas 79., 78., 80., 78., 143., 144.lapa*).

Ievērojot Civilprocesa likuma 41.pantu, 44.pantu no prasītājas /pers. B/ par labu atbildētājai /pers. C/ piedzenami tiesāšanās izdevumi 2788,51 *euro*.

Par tiesas pavēstu un citu tiesas dokumentu nosūtīšanu nav samaksāti 4,54 *euro,* (*lietas uzziņas lapa, 2., 5., 133.lapa*), kas atbilstoši Civilprocesa likuma 42.pantam piedzenami no prasītājas par labu valstij.

Ievērojot Civilprocesa likuma 204.[1] panta noteikumus prasītājai nosakāms 10 dienu termiņš sprieduma daļā par naudas summu piedziņu labprātīgai izpildei no tā spēkā stāšanās dienas.

**Rezolutīvā daļa**

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.-434.pantu, Civillietu tiesas kolēģija

**nosprieda**

noraidīt /pers. B/ prasību pret /pers. C/, /pers. E/ un /pers. F/ par testamenta daļas atzīšanu par spēkā neesošu, testamenta iztulkošanu.

Piedzīt no /pers. B/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. C/, personas kods /personas kods/, ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2788,51 *euro*.

Piedzīt no /pers. B/, personas kods /personas kods/, par labu valstij ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,54 *euro*, kas iemaksājami: saņēmējs: Tiesu administrācija, reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, konta Nr./konta numurs/, saņēmēja banka: Valsts kase BIC kods TRELLV22.

Maksāšanas mērķis: norāda lietas numuru, personas kodu, reģistrācijas numuru.

Noteikt /pers. B/ sprieduma daļā par piedzīto naudas summu samaksu labprātīgas izpildes termiņu 10 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Maksājuma apliecinošs dokuments, kas apstiprina ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu samaksu, minētajā termiņā iesniedzams Zemgales apgabaltiesas kancelejā.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā 30 dienu laikā no pilna sprieduma sastādīšanas dienas Augstākās tiesas Civillietu departamentam, kasācijas sūdzību iesniedzot Zemgales apgabaltiesā.

Pilna sprieduma sastādīšanas datums - 2018.gada 7.marts.

Tiesnese D.Baltā

Tiesnese M.Terjuhana

Tiesnesis A.Sniedzītis